

АГРАР

Глас Српске

ДОДАТАК
РЕАЛИЗОВАН
У САРАДЊИ СА
МИНИСТАРСТВОМ
ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И
ВОДОПРИВРЕДЕ
РЕПУБЛИКЕ
СРПСКЕ

четвртак, 17. јануар 2019.

Горан **ЗУБИЋ**,
помоћник министра
за шумарство и
ловство у Влади
Републике
Српске

Број радника у "Шумама РС" СВЕШЋЕМО НА ОПТИМАЛАН

**ВИШАК
ЋЕ БИТИ
РАСПОРЕЂЕН У
НОВЕ РАДНЕ
ЈЕДИНИЦЕ**

Након спроведене систематизације, вишак радника неће бити отпуштен, већ ће бити распоређен у нове радне јединице

ИСКУСТВА
ИЗ ИЗРАЕЛА

**Коришћење
бумбара
ПОВЕЋАВА
ПРИНОСЕ**

ПРОГРАМ ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ

**Приоритет
заштита домаће
производње**

Глас Српске

РОЂЕН 1943. ГОДИНЕ

ХРАБАР И ПОНОСАН

НОСИЛАЦ ПРАВДЕ

И СЛУГА ИСТИНЕ

www.glassrpske.com

ИНТЕРВЈУ:

Горан Зубић

странице 4-7

Број радника у "Шумама РС" свешћемо на оптималан

УВОДНИК

ПЛАНОВИ

Пише:
**Вељко
ЗЕЉКОВИЋ,**
новионар "Гласа Српске"

За нама је још једна година. Година у којој је много позитивног учињено. Обезбијеђене су и подијељене субвенције и подстицаји, изграђени системи за наводњавање, али и реализован

велики број пројеката на заштити од поплава. На овоме се неће стати, током 2019. планирана је израда новог информационог система, успостава система идентификације земљишних парцела, али и спровођење процеса идентификације животиња.

Као битан сегмент означено је и спољнотрговинско пословање, али и заштита домаће пољопривредне производње.

Како би се све ово и спровело у дјело, планирана је већа подршка покретању, проширењу и модернизацији пословања породичних газдинстава.

Када је у питању сектор шумарства, он већ годинама мучи исти муку. Јавно предузеће "Шуме РС" бори се са хроничном неликвидношћу, слабим солвентношћу, те високим трошковима радне снаге у укупном приходу.

У ресорном министарству су одлучни да и ово промијене, па су донијели свеобухватан план мјера којим би се ово стратешко предузеће коначно поставило на здраве ноге.

Као прва мјера планирано је доношење правилника о систематизацији и организацији

радних мјеста, којим би се број запослених требао свести на оптималан. Оно што је битно истаћи јесте да вишак радника неће остати без посла, већ ће бити распоређен у нове радне јединице.

Биће уведен и нови интегрални информациони систем, који би требало да обезбиди потпуну контролу над пословањем овог предузећа, али и усвојени одговарајући законски акти којима ће се ограничити извоз сировина неопходних домаћој индустрији. Такође, одлучено је и да се коначно мора стати у крај фаворизовању одређених купаца дрвних сортимената, али и да се крене са набавком неопходне механизације за потребе овог јавног предузећа.

Да ствари већ крећу набоље, можда се може видјети из примјера шумских газдинстава из Сокоца и Фоче, у којима су, поред основне, кренули и са допунском дјелатношћу - производњом етеричних уља од четинара.

**У РЕСОРНОМ
МИНИСТАРСТВУ
СУ ОДЛУЧНИ ДА
ПРОМИЈЕНЕ СТАЊЕ
У ЈП "ШУМЕ РС", ПА
СУ ДОНИЈЕЛИ
СВЕОБУХВАТАН
ПЛАН МЈЕРА
КОЈИМ БИ СЕ ОВО
СТРАТЕШКО
ПРЕДУЗЕЋЕ
КОНАЧНО
ПОСТАВИЛО НА
ЗДРАВЕ НОГЕ**

Програм економских реформи Приоритет заштита домаће производње

странице 8 и 9

Савјети стручњака

Зимско поспремање воћњака и њива

страница 10

Сокови ПЗ "Кооператива" "Капи са Козаре"

страница 12

Искуства из Израела Коришћење бумбара повећава приносе

страница 13

Током ове године планирано је доношење правилника о систематизацији радних мјеста којим би број радника требало да буде сведен на оптималан, а након тога и увођење информационог система који ће обезбиједити потпуну контролу пословања у ЈП "Шуме РС", каже Зубић

Јавно предузеће "Шуме Републике Српске" завршило је прошлу пословну годину са позитивним контом, а добит би, према првим процјенама, требало да се креће око пет милиона конвертибилних марака. Према ријечима помоћника министра за шумарство и ловство у Влади Републике Српске Горана Зубића, овај, како га је назвао солидан пословни резултат, остварен је и поред свих потешкоћа које већ годинама отежавају нормалан рад овог јавног предузећа, а то су хронична великидност, слаба солвентност, те високи трошкови радне снаге у укупном приходу.

- Проблеме смо идентификовали и током ове године радићемо на њиховом отклањању. Као прво, планирано је доношење правилника о систематизацији и организацији радних мјеста, којим би број радника требало да буде сведен на оптималан, а након тога и увођење новог интегралног информационог система који ће обезбиједити потпуну контролу над пословањем овог стратешког јавног предузећа - истакао је Зубић.

АГРАР: Како бисте оцијенили прошлу годину када је у питању пословање и стање у ЈП "Шуме РС"?

ЗУБИЋ: Приликом оцјене пословања треба да буду узети у обзир природни и други услови у којима се одвијала производња шумских дрвних сортимената. Почетком године, све до јула, климатске прилике биле су неповољне, са доста сњежних и кишних падавина, тако да је процес производње у шуми био отежан и успорен. Поред лоших временских услова, у прошлој години био је изражен проблем извођења радова у шуми. Наиме, највећи проценат производње у ЈПШ обављају услужна приватна предузећа. Због релативно ниских утврђених пројектантских цијена сјече и извоза

ИНТЕРВЈУ

Горан ЗУБИЋ,
 помоћник министра за шумарство
 и ловство у Влади Републике Српске

БРОЈ РАДНИКА У "ШУМАМА РС" СВЕШЋЕМО НА ОПТИМАЛАН

Производња етеричних уља

АГРАР: Докле се стигло у реализацији идеје о производњи етеричних уља четинара у појединим газдинствима?

ЗУБИЋ: Ради се о идеји која се прије двије године јавила у Центру за сјеменско-расадничку производњу у Добоју. Министарство је подржало тај пројекат и финансирало набавку дестилатора који је са другом опремом инсталисан у Шумском газдинству "Романија" на Соколцу. У прошлој години успјешно је обављена тестна фаза производње и анализа квалитета произведеног уља. У текућој години планирана је производња значајније количине етеричног уља. Озбиљне активности на покретању производње етеричног уља четинара тренутно се спроводе и у ШГ "Маглић" Фоча.

сортимената у појединим шумским газдинствима извођачи радова нису могли квалитетно организовати процес производње. Основни проблем је недостатак квалификоване и способне радне снаге. Из тог разлога Влада Српске је на захтјев "Шума РС" промијенила цјеновник продаје шумских дрвних сортимената, гдје су одређени сортименти поскупјели како би се остварио додатни приход који ће бити искоришћен за побољшање услова извођења радова у шуми. На рачун тога ЈПШ је извршио корекцију цијена извођења радова. Међутим, и поред ове интервенције проблем недостатка радне снаге није ријешен, тако да поједина шумска газдинства нису успјела у потпуности извршити план производње, што је директно утицало на њихов пословни резултат.

**ДОБИТ ПРЕДУЗЕЋА
 БИЋЕ ОКО
 ПЕТ МИЛИОНА КМ**

АГРАР: Да ли су то били једини проблеми?

ЗУБИЋ: Не. Поједина шумска газдинства су имала повремене застоје у раду као што је нпр. у ШГ "Клековача" Потоци, гдје се десио вишедневни штрајк, што је утицало на неиспуњење физичког обима производње.

Испуњење неких других пословних обавеза "Шума РС" такође није било у складу са планском компонентом. Биолошки радови о питању просте и проширене ре-

Ограничићемо извоз
 сировина неопходних
 домаћој индустрији

ФОТО: ГОРАН ЗУБИЋ

продукције нису извршени у планираном обиму. Основни разлог је недостатак властитих средстава и намјенских средстава из буџета РС. Реализација потписаних уговора са дрвопрерађивачима такође није била задовољавајућа. Примједбе су стављене на неравномјерност испоруке шумских дрвних сортимената према купцима тако да су поједини дрвопрерађивачи у потпуности реализовали своје уговоре, док су други реализовали са малим процентом, испод 50 одсто. Разлог различите реализације уговора је, с једне стране, нередовно плаћање од стране купаца и, с друге стране, фаворизовање одређених купаца од стране ЈПШ.

Оно што је позитивно у пословању је постигнута већа продајна цијена дрвета у односу на планирану, на основу чега се процјењује да је ово предузеће прошлу годину завршило са позитивним резултатом од око пет милиона марака, а што ће тачно бити утврђено након израде завршног рачуна.

АГРАР: Шта је ваше министарство планирало да уради током ове године како би додатно унаприједило пословање у овом јавном предузећу?

ЗУБИЋ: Министарство у текућој години планира низ активности које имају за циљ да унаприједи стање у сектору шумарства, укључујући и прераду дрвета као значајну привредну дјелатност у РС. На недавно одржаној сједници Надзорног одбора ЈПШ, када је разматран производно-финансијски план "Шума" за 2019. годину, министарство је упознало органе јавног предузећа о мјерама и активностима које треба да буду саставни дио производно-финансијског плана. Прва мјера је коначно усвајање и имплементација израђеног Правилника о систематизацији и организацији радних мјеста и макроорганизације у Јавном предузећу. Овим документима је предвиђено да се идентификује број радника који је изнад оптималног, те да се у шумским газдинствима формирају радне јединице за коришћење осталих производа шума у које би ти радници били распоређени. Циљ формирања ових радних јединица је остваривање додатних прихода од производа шума који до сада нису коришћени или су коришћени у малој мјери.

Сљедећа важна мјера је наставак активности на увођењу новог интегралног информационог система који има за циљ потпуну контролу и мониторинг над пословањем Јавног предузећа у свим сегментима. Важна активност је

коректан однос између ЈПШ и домаћих купаца дрвопрерађивача кроз досљедну примјену критеријума о начину расподеле и уговарања шумских дрвних сортимената, што подразумева правичну расподелу постојећег сјечивог етата, али и потпуну реализацију уговорених обавеза.

●●● БИЛО ЈЕ ФАВОРИЗОВАЊА ОДРЕЂЕНИХ КУПАЦА

АГРАР: Влада Републике Српске је крајем прошле године донијела Одлуку о дефинисању параметара за утврђивање стратешких дрвопрерађивача.

ЗУБИЋ: Тачно. С њима ће убрзо бити потписани оквирни петогодишњи уговори о снабдијевању дрвним сортиментима, што ће бити додатна гаранција у пословању ових предузећа. Значајна активност коју треба да спроводи Јавно предузеће у текућој години је набавка механизације за потребе шумарства, али и пољопривреде. Влада Српске тражи од ЈПШ да набави механизацију за обраду земљишта како би се неплодно каменито земљиште на подручју крша претворило у плодно за потребе подизања винограда, маслинака и узгајање другог индустријског биља. Ова механизација - багер са специјалним прикључцима, булдожер и транспортна средства, би се истовремено ефикасно користила за

потребе изградње и одржавања шумских путева, ископ материјала и слично. За ове намјене већ је обезбијеђен кредит путем Инвестиционо-развојне банке, а министарство је одређене да ануитете за враћање кредита преузме министарство како терет набавке не би пао искључиво на Јавно предузеће. С друге стране, тражимо од ЈПШ да на бази широких стручних консултација са шумским газдинствима изради анализу потребе и оправданости набавке властите модерне механизације за ископ и коришћење шума. Уколико анализа покаже да на постојећи начин није могуће ефикасно организовати процес производње у шумарству, наш став је да Јавно предузеће озбиљно крене у

**ВИШАК
ЋЕ БИТИ
РАСПОРЕЂЕН У
НОВЕ РАДНЕ
ЈЕДИНИЦЕ**

зи што нека газдинства и даље негативно послују?

ЗУБИЋ: Разлози за негативно пословање шумских газдинстава су најчешће исти или у најмању руку слични, а то су мање остварење прихода и већи расходи од планираних. Мањи приходи су везани за неостварење физичког обима производње или лошија остварена сортиментна структура, што утиче на мању просјечну продајну цијену. Већи трошкови од планираних најчешће се манифестују кроз трошкове плата, трошкове производње, непланиране трошкове као што су судске пресуде и слично. На успјешност пословања шумских газдинстава, поред природног потенцијала ресурса, у значајној мјери утичу добро планирање, организација рада, дисциплина, стручност и одговорност, продуктивност рада и добри односи у колективу. Шумска газдинства се по наведеним параметрима значајно разликују. У јавности често постоји погрешна перцепција да је једино важно да шумско газдинство, односно јавно предузеће послује са позитивним резултатом, приликом чега се занемарује суштинска улога корисника државних шума, а то је очување, унапређење и одрживо коришћење шумског ресурса.

АГРАР: Да ли ће пословни резултати убудуће бити главно мјерило када је у питању висина плате запослених у "Шумама Српске"?

ЗУБИЋ: Пословни резултати утичу на висину плата запослених, али има још фактора од којих зависи висина плате као што је утврђена цијена рада која је усаглашена са синдикатима. Шумска газдинства која добро послују имају могућност да, поред плате, индиректно повећају примања запослених кроз исплаћени регрес, зимницу и слично. Наравно, и додатна примања морају бити планска компонента. Међутим, чешћа ситуација која се дешава у ЈПШ је проблем исплате плате или других обавеза у шумским газдинствима, а ту мислим на кашњења у плаћању, а до којих долази због лоше ликвидности предузећа. У јавном предузећу постоји централни рачун на који се врши прилив средстава из свих организационих дијелова, а они средства за своје потребе потражују са централног рачуна. Дешава се да средства на централном рачуну које је остварило неко шумско газдинство, буду усмјерена за потребе другог газдинства. Због тога добра шумска газдинства касне у плаћању својих доспјелих обавеза. Ово је значајан проблем који тре-

ба да буде квалитетније ријешен.

АГРАР: Српска већ годинама извози велике количине трупца у иностранство. Шта је до сада учињено како би била прекинута ова негативна пракса и повећан извоз финалних производа?

ЗУБИЋ: Извоз трупца из Републике Српске се одвија преко појединих приватних предузећа која се појављују као купци код ЈПШ, а затим врше препродају трупца. Ово је штетна појава за дрвопрерађивачки сектор јер су прерађивачки капацитети у Републици Српској већи од постојећег етата. Влада РС је у претходном периоду доносила низ мјера како би ова појава била заустављена. Министарство је дало налог јавном предузећу да са свим доказаним препродавцима трупца одмах буде раскинут постојећи уговор о испоруци. На приједлог министарства Влада Српске је крајем 2016. године донијела Одлуку о забрани извоза трупца. Одлука је на основу законских одредаба била привременог карактера на рок од шест мјесеци. Ова мјера је дала одређене резултате, али није зауставила извоз трупца.

ОБЛАСТ ЛОВСТВА НЕДОВОЉНО ИСКОРИШЋЕНА

АГРАР: Шта сте након тога предузели?

ЗУБИЋ: Након тога представници Владе РС и представници Владе ФБиХ, заједно са привредним коморама оба ентитета, усагласили су заједничку иницијативу о забрани извоза трупца изван граница БиХ и увођењу такси приликом извоза резане грађе лишћара и цијепаног огревног дрвета. Владе ентитета су усвојиле усаглашене приједлоге и тај документ ће убрзо бити послат Савету министара БиХ са захтјевом да буде усвојен као мјера за ограничење извоза сировине која је потребна домаћој индустрији. Опредељење министарства је да укупан расположиви етат буде стављен на располагање домаћим дрвопрерађивачима са циљем већег степена финализације производа од дрвета.

АГРАР: Како би било унапријеђено пословање предузећа, али и спријечене евентуалне злоупотребе, било је планирано да се набави нови интегрални информациони систем. Да ли је у међувремену дошло до реализације овог пројекта?

ЗУБИЋ: У претходној години

је било доста активности на увођењу новог интегралног информационог система. Обављено је више презентација о значају информационог система, вршене су студијске посјете предузећима "Србија шуме" и "Хрватске шуме" ради упознавања са њиховим информационим системима и израђен је пројектни задатак за израду ИС за потребе ЈПШ. Очекујемо да у текућој години буде изабран извођач радова и да ће се кренути у израду ИС. Због сложености јавног предузећа које се састоји од 30 организационих дијелова и сложености бројних модула и операција које треба да садржи и обавља ИС, сматрамо да његова израда и имплементација неће бити могућа у текућој години.

АГРАР: Како бисте описали стање у области ловства?

ЗУБИЋ: Измјенама и допунама Закона о ловству, установљавањем ловишта и њиховом додјелом на коришћење ловачким удружењима, шумским газдинствима и националним парковима створени су основни предуслови за успјешно газдовање ловиштима у Републици Српској. Поред тога, постоји одлична сарадња између ресорног министарства и Ловачког савеза Републике Српске који заступа интересе корисника ловишта. У претходној години министарство је у сарадњи са Ловачким савезом у значајној мјери финансијски подржало ова удружења кроз имплементацију бројних пројеката у самим ловиштима. Бројност већине врста дивљачи у ловиштима је задовољавајућа, односно приближна утврђеним капацитетима. Ипак, код неких врста дивљачи бројност је смањена као нпр. код зеца и полске јаребице. Такође, квалитет дивљачи у смислу трофејне вриједности може бити значајно бољи и на томе треба, уз помоћ узгојних и санитарних мјера да радимо у наредном периоду. У већини ловишта постоје проблеми са бесправним ловом који је потребно ригорозно санкционисати. У појединим ловачким удружењима нарушени су међуљудски односи, што се рефлектује и на стање дивљачи и ловишта чији су корисник.

Једном ријечју, Српска има одличан природни потенцијал дивљачи и ловишта, али је тај ресурс потребно квалитетно штитити, вршити потребна улагања и инвестиције, а затим организовано и одрживо користити. Тренутно, ловна дјелатност, у смислу коришћења, се углавном своди на задовољавање потреба домаћих ловаца, а врло мало за привредну корист, која може бити значајно већа.

процес набавке властите механизације већ у текућој години.

Такође, узимајући обим шумско-узгојних радова, а нарочито слаб пријем садница на пошумљеним површинама, министарство планира да у сарадњи са ЈПШ комплетира процес производње квалитетних садница контејнерског типа у Центру за сјеменско-расадничку производњу у Добоју. Став министарства је да садни материјал који се користи за пошумљавање у шумама и на шумском земљишту мора бити познатог поријекла и квалитетан. Поред тога, јако је важан правилан избор врсте садница и површина за пошумљавање уз правилан начин садње.

АГРАР: Који су главни разло-

Кључне препреке за даљи раст и конкурентност у области пољопривредне производње у Републици Српској су низак ниво инвестиција, уситњеност обрадивих пољопривредних површина, високо учешће малих газдинстава, ниска продуктивност и застарјелост производних и прерађивачких капацитета, те недостатак пољопривредног информационог система и пољопривредног пописа.

Према Програму економских реформи у периоду од 2019. до 2021. године, а у дијелу који се односи на пољопривреду, планирано је низ мјера и активности како би се ово стање додатно поправило.

Једна од планираних мјера је израда новог информационог система, успостава система идентификације земљишних парцела и спровођење процеса идентификације животиња.

Такође, планирано је и унапређивање спољнотрговинског пословања и заштите домаће пољопривредне производње.

Када је у питању израда новог информационог система у шумарству, циљ је обезбиједити квалитетније податке, могућност праћења и контроле у свим сегментима пословања Јавног предузећа "Шуме Републике Српске".

На основу израђеног пројектног задатка, предвиђени рок за израду ИС је 18 мјесеци од тренутка

ВЛАДА РС: Програм економских реформи 2019 – 2021.

Приоритет заштита домаће производње

ЕФИКАСНИЈА
ПРИМЈЕНА
НОВЧАНИХ
ПОДСТИЦАЈА

У наредном периоду планирана је већа подршка покретању, проширењу и модернизацији пословања породичних пољопривредних газдинстава и других пословних субјеката

потписивања уговора. Трошкови имплементације крећу се око 5,5 милиона конвертибилних марака.

Успоставом система идентификације земљишних парцела жели се постићи ефикаснија примјена

новчаних подстицаја на бази земљишне површине. Међутим, реализација ове активности у току 2019. године је под знаком потања. Пракса у свим земљама у претприступном периоду је била да се ове активности финансирају из претприступних фондова Европске уније - ИПА фондови, међутим, у наредном периоду није предвиђен пројекат ЕУ којим би се финансирао успостављање ЛПИС-а. За његово успостављање у Хрватској утрошено је седам милиона евра, а процјена је да би за Републику Српску било неопходно око два милиона евра.

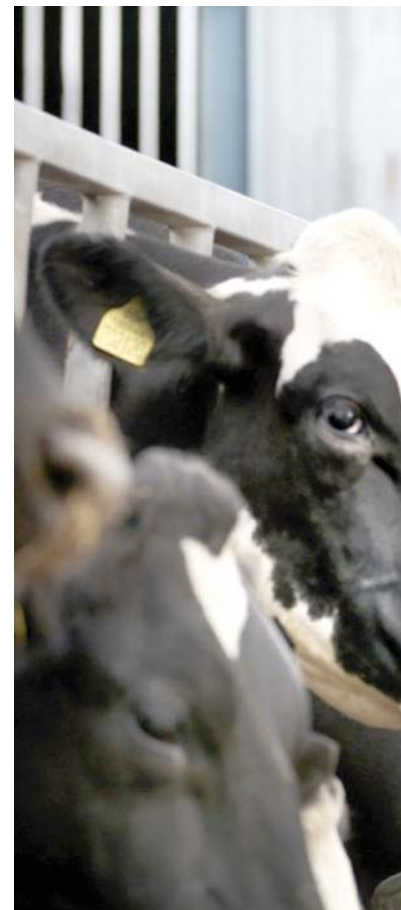

УВОЂЕЊЕ СИСТЕМА КОНТРОЛЕ КРЕТАЊА ЖИВОТИЊА

Током ове године планирано је спровођење и процеса идентификације животиња кроз усавршавање система контроле кретања животиња. С обзиром на то да постојећи систем у БиХ није у потпуности ажуран и поуздан и да због тога постоје одређене резерве према подацима о броју појединих врста и категорија домаћих животиња, ресорно министарство је већ започело активности на кретању овог система.

Циљ је успостављање сљедљивости у производњи хране животињског поријекла по систему "од штале до трпезе".

Када је у питању динамика реализације, израђен је Акциони план којим су наведене активности и обавезе ресорног министарства и

Контрола производње хране по систему "од штале до трпезе"

Канцеларије за унос података у систем за идентификације и контролу кретања животиња, а током ове године планирана је израда аката којим ће се дефинисати овај систем. За реализацију ове активно-

сти планирано је коришћење домаћих буџетских средстава.

Значајну ставку у овим плановима чини и унапређивање спољнотрговинског пословања и заштите домаће производње. С об-

зиром на обавезе БиХ, дефинисане важећим споразумима о слободној трговини са ЕУ, те ЦЕФТА и ЕФТА споразумом, којим је на принципу слободне трговине омогућен увоз значајних количина прехранбених

производа, неопходно је континуирано јачање механизма заштите домаће производње у пољопривредном и прехранбеном сектору.

Области спољнотрговинског пословања и заштите домаће производње су под ингеренцијом Министарства спољне трговине и економских односа БиХ. Међутим, чињеница је да заштита домаће производње није на довољно високом нивоу, што домаће пољопривредне произвођаче доводи у неконкурентан положај у односу на произвођаче земаља у окружењу и ЕУ.

С обзиром на то да су механизми спољнотрговинске заштите, којима би се могла бранити неповољна позиција домаће пољопривредне производње, скромни и ограничени, једно од рјешења за унапређење конкурентности домаће пољопривредне производње је путем унапређења подршке покретању, проширењу и модернизацији пословања породичних пољопривредних газдинстава и других пословних субјеката који се баве том производњом.

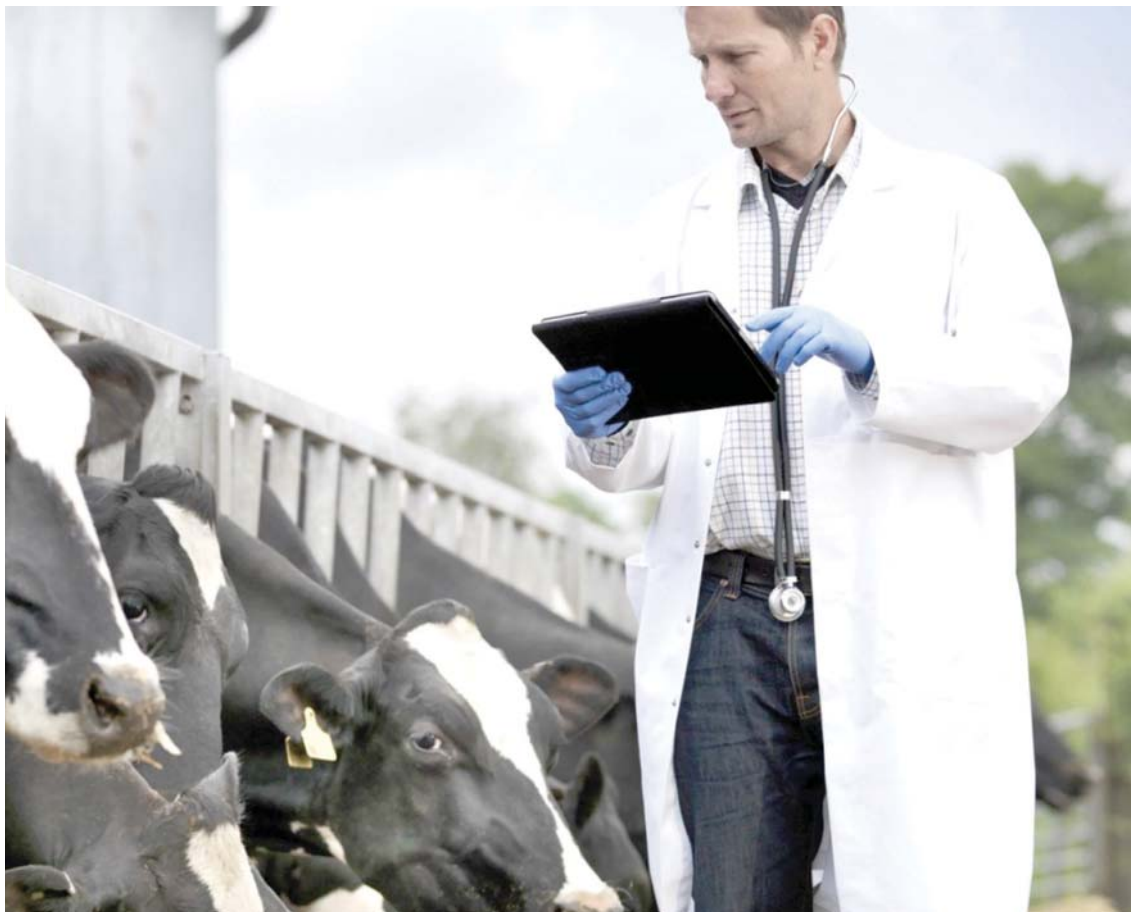
Током ове године планирано је успостављање и ИПАРД Оперативне структуре у БиХ. Ово је неопходно спровести, с обзиром на то да ће се испуњењем овог предуслова отворити могућност коришћења ЕУ фондова за рурални развој.

Дакле, крајњи циљ који се жели постићи покретањем наведене активности јесте поновно покретање међуинституционалне сарадње, које ће као крајњи резултат имати коришћење ИПАРД фондова Европске уније.

Очекује се да ће се до 2020. године, ако не раније, стећи услови за наставак рада институција укључених у креирање оперативне структуре за коришћење ИПАРД средстава како би се ова средства могла планирати у ИПАЗ програмском периоду.

Дугорочно посматрано, утицај ове активности на конкурентност и запошљавање биће позитиван. Међутим, с обзиром на тренутну ситуацију у БиХ у вези са креирањем ИПАРД Оперативне структуре, те с обзиром на дужину трајања процеса креирања ове структуре који, према искуствима других земаља, траје дужи низ година, није реално очекивати скорији позитиван утицај на конкурентност и запошљавање покретањем ове активности.

Позитивни ефекти ће се осјетити тек након креирања и 49. акредитације ИПАРД Оперативне структуре, односно након што претприступна средства Европске уније за рурални развој буду доступна нашим пољопривредним газдинствима.

САВЈЕТИ СТРУЧЊАКА**ПОЉОПРИВРЕДНИ РАДОВИ У ПЕРИОДУ ОД ДЕЦЕМБРА ДО МАРТА**

Зимско поспремање воћњака и њива

У воћњацима и на пољима треба провјерити системе за наводњавање, преконтролисати пластенике и стакленике и у случају већих падавина очистити их да не би дошло до оштећења

Период од децембра до краја марта је на први поглед период кад нема много активности у пољопривредној

производњи, али то је и период кад пољопривредни произвођачи треба да провјере своје њиве и на њима усјеве, да виде у каквом су стању и да ли је потребна прихрана или заштита.

Воћари морају редовно обилазити воћњаке и винограде и провјерити да ли је на њима све у реду. Важна мјера у заштити биља је зимски преглед на присуство штеточина и на основу

њег се може јако добро оцијенити потенцијал штетника за нову сезону.

Воћари који имају времена требало би да уклоне мумифициране плодове из крошњи пошто су они резервоари биљних болести за следећу вегетацију. На већим површинама воћари почињу резидбу брзо по берби како би стигли да је ураде што ефикасније и боље. У вријеме мировања прије почетка вегетације потребно је урадити и третман плавим (модрим, црвеним) уљем.

У воћњацима и на пољима треба провјерити системе за наводњавање, преконтролисати пластенике и стакленике и у случају већих падавина очистити их да не би дошло до оштећења.

**У "МРТВОЈ СЕЗОНИ"
НИЖА ЦИЈЕНА
РЕПРОМАТЕРИЈАЛА**

У времену без пуно обавеза треба набавити репроматеријала и складиштити га на имању јер у "мртвој сезони" цијене неких репроматеријала су и ниже.

Обавезно је урадити провјеру, подмазивање и ремонт механизације како бисте спремни дочекали почетак сезоне.

Ако се почињу обрађивати нове парцеле, треба да се узму узорци земљишта за контролу плодности земљишта и припреме парцеле за нову сезону.

Кад се не стигне зимска бразда припремити у јесењем периоду, може се вршити и орање кад су у току зиме повољни услови.

Такође, пољопривредни произвођачи би требало да посјете зимске школе, предавања, трибине, радионице које организује ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди Републике Српске.

На тим активностима које спроводе савјетодавци пољопривредници имају прилику да дођу до нових сазнања, искустава, информација из свих области пољопривреде која су неопходна да би се одржао корак са пољопривредним произвођачима из окружења, па и свијета.

**УРАДИТИ
ПРОВЈЕРУ
И РЕМОТ
МЕХАНИЗАЦИЈЕ**

ИДЕЈЕ ЗА БИЗНИС: Производња расада паприке у пластеницима

НАЈВЕЋИ ПОТЕНЦИЈАЛ СА ХИБРИДОМ ВЕДРАНА

Код система узгоја без пикирања сјетва почиње у првој декади фебруара. Сјетва се обавља у саћа од стиропора гдје расад буде све до момента пресађивања у пластеник

Паприка је једна од неизоставних намирница у исхрани. Конзумирамо је на разне начине, а најбитније је што се код нас може производити током читаве године.

Производња расада се одвија у пластеницима са двослојним или трослојним фолијама који се додатно загријавају. Загријавање се врши помоћу пећи на чврсто гориво или електричних простирки и гријалица.

Први корак је одабир хибрида,

супстрата и начина садње. На нашем подручју најчешће узгајани хибриди бабуре су: ведрана, бибука, барби, баголи и блонди. Највећи потенцијал родности има хибрид ведрана, међутим због боје плода има слабију потражњу на тржишту.

Начин садње може бити са пикирањем расада или без пикирања.

Код узгоја са пикирањем врјеме сјетве је нешто раније, а сама производња скупља и захтјевнија у погледу додатних радних дана за пикирање. Код овог система сјетва почиње крајем јануара. Пикирање расада се врши у фази два развијена листа, расад се пикира у пластичне чаше. Након 50 до 55 дана расад је спреман за пресађивање у пластеник. Код система узгоја без пикирања сјетва почиње у првој декади фебруара. Сјетва се обавља у саћа од стиропора гдје расад буде све до момента пресађивања у пластеник. Предност у односу на први систем је што захтјева мањи број радних дана, ма-

ње супстрата, лакша је и бржа производња и једноставније пресађивање.

Код оба система врши се иста нега расада. Прво заливање се обавља одмах после садње. Ради бржег клијања заливање треба обавити топлоом водом температуре 30 до 40 степени степени Целзијусових.

Ћубрење се врши по потреби НПК ђубривима, једном или два пута у току производње. Поред тога изводи се основна заштита расада бакарним препаратима, затим се врши праћење стања расада и по потреби третирање фунгицидима и инсектицидима.

Честа је појава полијегања расада, а до ове појаве може доћи због неколико разлога. Првен-

ствено због прекомјерне влаге, слабог провјетравања и у неким случајевима зараженог супстрата. Зато се препоручује дезинфекција пластеника и опреме гдје се врши производња прије почетка сезоне.

Гријање пластеника се може обављати на два начина: помоћу пећи на чврсто гориво или помоћу гријалица и простирки на електричну енергију. Код оба система најбоља температура за клијање и ницање је од 26 до 30 степени Целзијусових по дану, односно од 22 до 25 степени по ноћи. Температуре се смањују у зависности од фазе развоја засада, тако да, у фази до петог листа дневна и ноћна температура је за шест до осам степени мања у односу на почетну. Док у фази осам листова дневне и ноћне температуре за мање за око 10 степени Целзијусових у односу на почетне. Битна је и фаза очвршћавања расада. У овој фази се престаје са додатним загријавањем и расад се прилагођава стварним дневним и ноћним температурама.

**НАЈБОЉА
ТЕМПЕРАТУРА ЗА
КЛИЈАЊЕ ОКО
26 СТЕПЕНИ**

ПЗ "Кооператива" покренула производњу природних сокова

КАПИ СА КОЗАРЕ

Оно што је јединствено и што одликује ове сокове је што су без хемије, без било каквих конзерванса, адитива, појачивача, боја и неких умјетних заслађивача

Приједорски воћари покренули су крајем прошле године прву линију хладно цијеђењих воћних сокова под називом "Капи с Козаре". Ријеч је о за-

једничком пројекту локалног Удружења воћара, Пољопривредне задруге "Кооператива" и града Приједора.

Оно што је јединствено и што одликује ове сокове је што су без хемије, без било каквих конзерванса, адитива, појачивача, боја и неких умјетних заслађивача. За прву линију исцијеђено је око 10 тона јагода, јабука и крушака из 14 приједорских воћњака.

Директор ове задруге Радивој

Вујковић истакао је да се ради о пилот програму, за који се нада да ће заживјети у овој години.

У првој тури направљено је око 4.500 сокова у паковању од литра и 5.000 сокова у паковању од 0,25 литра.

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске Борис Пашалић похвалио је ову идеју, наглашавајући да ће ресорно министарство у наредном периоду снажније подржати задружни сектор да би пољопривредни произвођачи, на тај начин удружени, постали конкурентнији на тржишту.

Пашалић је истакао да је задруга "Кооператива" добро организована група произвођача воћа која је схватила да је данас веома тешко бити самосталан и конкурентан на тржишту.

Он је похвалио идеју петнаестак произвођача који имају озбиљну производњу воћа да градом уништен овогодишњи род воћа лошијег квалитета преради и добије линију квалитетних сокова и понуди их домаћем тржишту.

Значај пројекта препознали су

и у приједорској Градској управи и локалној Агенцији за економски развој. У плану је изградња дистрибутивног центра у Омарској, који би требало да има хладњачу и линију за цијеђење воћа.

**ПЛАНИРАНА
ГРАДЊА ХЛАДЊАЧЕ
И ЛИНИЈЕ ЗА
ЦИЈЕЂЕЊЕ**

- Укупна вриједност пројекта је милион и 200.000 евра гдје би на дистрибутивни центар у Омарској отпало између 250.000 и 300.000 евра. Најбитније од свега тога је да је планирана и линија за хладно цијеђење сокова чија би вриједност била око 100.000 марака - рекао је Александар Дрљача, директор Агенције за економски развој града Приједора ПРЕДА.

У плану је и производња сокова од домаће шљиве, ароније, малине и купине, као и производња поткозарске ракије. Воћари се надају да ће овај приједорски бренд освојити тржиште и поручују грађанима - купујте домаће јер домаће је најквалитетније.

**ПАШАЛИЋ:
ПОДРЖАЋЕМО
ОВАКВЕ
И СЛИЧНЕ
ИДЕЈЕ**

ИСКУСТВА ИЗ ИЗРАЕЛА:

Употреба инсеката у
опрашивању воћа и поврћа

Коришћење бумбара ПОВЕЋАВА ПРИНОСЕ

Бумбари су у Израелу уведени у пољопривреду 1991. године. Тренутно 98 одсто произвођача парадајза у овој земљи користи ове инсекте за опрашивање својих биљака

Један од главних разлога за ниске приносе код биљних врста јесте недовољно опрашивање биљака. Ово је нарочито изражено у воћарству и повртарству. Ниске температуре, кишовито вријеме, мањак пчела само су неки од разлога. Ипак, рјешења за овај проблем има, а једно од њих је у бумбарима.

"Услуге" бумбара нарочито се користе у државама које су, када се гледа с аспекта савремене пољопривреде, неколико копаља изнад осталих држава. Једна од тих држава свакако је и Израел, у којем се налази компанија "Biobee", друга у свијету по производњи бумбара. Бумбари су у Израелу уведени у пољопривреду 1991. године и за само неколико година њихова производња доживјела је прави процват. Тренутно 98 одсто произвођача парадајза у Израелу користи бумбаре за опрашивање својих биљака. Бумбари се користе у опрашивању парадајза, паприка, патлиџана, јагода, тиквица, боровница, трешања, авокада, бадема, јабука и крушака.

За веће површине, нарочито воћњаке, у садашњим условима и кад сагледамо све трошкове производње, бумбари нису исплативи јер превише коштају. Наравно, ко има новца може себи то да приушти, а у повртарству довољна је површина

од 0,2 хектара пластеника или стакленика да би се осјетили ефекти њиховог опрашивања.

У Израелу је то другачије. Произвођачи имају топлију климу и

могу да мијењају културе у пластеницима, тако да се просјечних 200 долара трошкова за куповину бумбара на 0,2 хектара пластеника сигурно исплати произвођачима. При томе "Biobee" ради све, од постављања кошница до изношења из пластеника. Ова компанија око осам одсто свог годишњег прихода улаже у истраживања и развој.

Оно што одушевљава јесте податак да је "Biobee" кибуц, односно земљорадничка задруга. То је савремени холдинг у којем је 81,5 одсто акција у власништву кибуца "Сде Елиуху" у истоименом мјесту, а преосталих 18,5 одсто су акције "Том Холдингса".

Бумбари су погодни за опрашивање и у пластеницима и на отвореном пољу, не сметају им киша, облаци, хладније вријеме, врућина. Опраше неколико десетина пута више цвјетова него пчеле. Почињу да лете већ на температури од пет степени изнад нуле, а могу да поднесу и високе темпе-

ратуре, од 30 степени и више. Један бумбар опраши два-три пута више цвјетова него пчела.

**ПОГОДНИ И ЗА
ОПРАШИВАЊЕ
У ПЛАСТЕНИЦИМА**

Према подацима израелских фармера, бумбари им повећавају принос за 25 одсто. Сви пластеници у Израелу, јужно и западно од Мртвог мора, за опрашивање користе бумбаре. Интересантно је и то да су израелски фармери, након увођења бумбара, смањили употребу хемијских третмана против инсеката и болести у пластеницима и стакленицима. Бумбари су разлог и што је смањена употреба хормона за побољшање оплодне цвјетова.

**ОПРАШЕ
И ДО ТРИ
ПУТА ВИШЕ
ЦВЈЕТОВА
НЕГО
ПЧЕЛЕ**

Генетски потенцијал и технологија узгоја говеда

**ДНЕВНИ
ПРИРАСТ
МАСЕ И ДО
КИЛОГРАМ**

НАЈБОЉИ РЕЗУЛТАТИ СА ТОВНОМ РАСОМ ШАРОЛЕ

У технологији производње говеђег меса значајно мјесто заузима систем крава - теле. Њим је обухваћено више од 36 одсто крава у ЕУ. Код овог начина производње важно је стално примјењивати укрштање раса

Успјешна производња говеђег меса на фармама зависи у великој мјери од генетског потенцијала и концепта технологије това. Генетски потенцијал за интензивну производњу су товне расе говеда и њихови мелези.

Товна раса говеда одликује се високим дневним прирастима, одличном конверзијом хране, високим рандманом и јако квалитетним месом. Племените расе говеда товног типа гаје се у чи-

стој раси ради производње подмлатка за "ремонт" стада, док код укрштања товних раса са млијечним расама добијамо подмладак са израженим хибридним вигором. Овим начином формира се савремени систем производње меса базиран на млијечном и товном говедарству који је у биолошком смислу веома добар.

У Великој Британији, најчешћа комбинација мелеза за тов је између товне расе херефорд и фризијске млијечне расе, док је на другом мјесту, товна раса абердин ангус. Да би постигли већу количину мускулатуре уведена је и трећа раса, белгијско плаво говедо.

Држање стада крава за производњу телата за тов и клање може да буде на фармама које се налазе на различитим надморским висинама. Висоравни и брдски дијелови су погодни за тов до одређене старости и масе телета, а затим се продају као товни материјал за фарме које се налазе у равничарским крајевима гдје се завршава тов.

Данас у технологији производње говеђег меса значајно мје-

сто заузима систем крава - теле. Овим системом обухваћено је више од 36 одсто крава у ЕУ. Код овог начина производње говеђег меса важно је стално примјењивати укрштање раса. Одгојене краве дају већу количину млијека од товних раса, што је јако повољно за одгој телата. Тељење крава товних раса у овом систему је сезонско, у јесен или у прољеће.

●●● КОМБИНАЦИЈА ТОВНИХ И МЛИЈЕЧНИХ СОРТИ

Тељење у јесен има предност јер подмладак постиже већу тјелесну масу до продаје, односно, до старости од 10 мјесеци, а самим тим и већи бруто приход. Рођена телад у прољеће, са мајкама, на почетку лактације одлазе на пашњаке и уз сисање почињу да пасу. Телад се одбијају када је завршена сезона паше и одмах продају за даљи тов.

Телад млијечних раса која се неће остављати за ремонт стада, рано се залучују и хране замје-

ном за млијеко. У петој недељи живота може се почети тов који се разликује по учешћу кабастих хранива и житарица у исхрани. Тов се обавља на пашњацима и он траје дуже јер су дневни прирасти мали. Говеда овим начином това кољу се у старости од двије године и више.

Рандман и састав трупа, односно, полутки закланих и утовљених грла, представља значајну особину, за вредновање коначног производа това. Тежина говеђих трупова, односно полутки, креће се од 45 до 60 одсто живе мјере животиње пред клање. Рандман полутки највећи је код утовљених бикова и креће се око 60 одсто, док је код старијих крава око 45. Товна раса шароле постиже дневни прираст око 1,08 килограма и рандман 62,5 одсто, док се код расе херефорд постиже дневни прираст од 1,039 килограма и рандман 58,9 одсто. Лимизин постиже дневни прираст од једног килограма, а сименталска раса која спада у расу комбинованих производних особина има дневни прирасти око 930 грама.

ЗП
ЕЛЕКТРОКРАЈИНА а.д.
БАЊА ЛУКА

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ШУМАРСТВА
Шуме Републике Српске

а.д. СОКОЛАЦ

